

AREALFORVALTNING MED FÅR

Maj 2025

FÅRET

Fåret blev bragt til Danmark for omkring 6.000 år siden, sammen med øvrige husdyr som kreaturer og geder. Får er et pattedyr af mellemstørrelse og de er blandt andet kendetegnet ved ulden pels, spinkle ben, et smalt hoved og spaltet overlæbe. Får er drøvtyggere og de er meget selektive i deres fødesøgning. De har en præference for urter og løvtræer. I Danmark findes der omkring 30 forskellige racer af får, som kan inddeles i de primitive fåreracer (nordiske korthalefår) og de forædlede får. De primitive fåreracer er de racer der ligger tættest på de oprindelige får mens de forædlede får er fremavlet til enten kød-, uld- eller mælkeproduktion.

Får er kendt for deres venlige og ikke opsøgende natur, hvilket gør dem velegnede til græsning på arealer med adgang for offentligheden.

FÅR SOM GRÆSNINGSDYR

Får trives ofte godt på arealer med lav foderværdi som f.eks. heder, da de udvælger de mest næringsrige planter og græsser tæt på jordoverfladen. Deres spaltede overlæbe og lille hoved gør dem i stand til at udvælge den enkelte plante og nå ind under buske og andet vegetation. Får æder gerne friske skud fra løvtræer og buske som udgør og

Der findes omkring 30 racer af får i Danmark.

FOTO: COLOURBOX

FAKTA OM FÅR

- Klare sig på næringsfattige arealer
- Græsser fra solopgang til solnedgang med afbrudte pauser til at trykke drøv
- Hviler og tygger drøv 8 timer om natten
- Reducerer opvækst af vedplanter
- Græsser en lav og tæt vegetation
- Lette og ofte brugt til græsning af fortidsminder
- Meget lidt slid på vegetationen
- Effektive til målrettet bekæmpelse af invasive arter som rynket rose og kæmpe-bjørneklo.

ca. 20% af fødeoptagelsen. De kan dermed være med til at begrænse tilgroningen på naturarealer.

Fårene foretrækker åbne naturtyper, som heder, overdrev og enge. De trives ikke på lavbundarealer med mange våde elementer og de er særligt sårbare overfor leverigter og orm.

Fårene spiser målrettet blomstrende urter, frem for græsser, hvilket betyder at urterne trænges tilbage og græsserne vinder frem. Samtidig har fårene et meget lille slid på naturarealer, hvorved der ikke skabes ret mange spirebede, hvor nye urter kan spire frem. Det giver græsdominerede blomsterfattige arealer. Manglende blomster resulterer i et mindre fødegrundlag til insekter, fugle, flagermus mv. Naturforvaltning med får kan derfor under den forkerte forvaltning skabe en betydelig forringelse af naturkvaliteten i området.

Får anvendes traditionelt til afgræsning på heder.

FOTO: COLOURBOX

Fårelort i landskabet

Fårenes lorte er små og mange af vores gødningsbiller trives ikke i fårelort. De har brug for kokasser og hestepære, som er større og med en højere fugtighed end lort fra får. I Danmark er der kun en enkelt gødningsbille, der findes på Langeland, der er tilknyttet fårelort. Fårelort bidrager derfor ikke med en væsentlig økologisk effekt, som man kender det fra lort fra køer og heste. Det betyder at mange gødningsarter vil mangle levesteder på arealer, der udelukkende græsses med får.

Får efterlader lort jævnt over hele arealer, men der sker en væsentlig ophobning af gødskning omkring hvilepladserne. Det giver en næringsrig flora med tilstedeværelsen af agertidsel, skræpper og stor nælde.

FOTO: COLOURBOX

Dyrelort fra får.

FOTO: COLOURBOX

Får anvendt til sommergræsning.

TEGN PÅ GOD NATURFORVALTNING

Der er mange indikatorer på god forvaltning, som du kan bruge til at vurdere om din forvaltning er optimal for natur og biodiversitet:

- Mange blomster
- Lave urter med rosetblade
- Tuer og knolde
- Barjord
- Bid og barkskrælning
- Lort i landskabet
- Vedplanter
- Ingen ophobning af vissent plantemateriale (førne)

OPTIMERING AF NATURFORVALTNING MED FÅR

Fåret har mange positive egenskaber, er derfor et populært dyr at anvende til Naturforvaltning. Udfordringen er at skabe gode levevilkår for urter og insekter og samtidig sikre en praktisk fungerende forvaltning. Det kræver en målrettet planlægning af græsningen.

Græsningstryk og græsningsperiode

Særligt igennem sommerperioden er det afgørende at holde græsningstrykket lavt eller helt at undlade at græsse naturarealer. Fårene spiser primært blomsterne og et højt græsningstryk i sommerperioden efterlader ingen eller få blomstrende urter til insekterne. Et lavt græsningstryk giver bedre betingelser for blomstrende urter, men giver derimod en udfordring med ophobning af vissent græs der kaldes førne. Udfordring med meget førne på naturarealer er, at det skygger for at nye planter kan spire om foråret.

Naturforvaltning med får kan forbedres gennem en kombination af lavt græsningstryk, rotationsgræsning og flerårige strategier. Den mest optimale strategi for naturplejen vil være at græsse med får i efterår, vinter og tidligt forår, hvorefter fårene helt fjernes fra naturarealerne i hele sommerperioden. Det kan sikre at der bliver spist godt i bund inden foråret, hvilket skaber gode forudsætninger for blomstrende urter.

Græsning i sommerperioden kan via målrettet hyrdning kontrollere fårenes græsning og hindre dem i at spise alle blomsterne. Det er en omkostningsrig løsning og kræver nogle meget store arealer og etablering af nattefolde udenfor naturarealerne, hvor den store ophobning af gødning ikke påvirker økologien.

›

FOTO: COLOURBOX

Vædder med markante, buede horn.

Forvaltning med får på naturarealer er en resursekrævende løsning, som kræver meget overvejelse og mulighed for at kunne flytte fårene væk eller i hvert fald reducere antallet væsentlig i sommerperioden. Det er derfor også væsentligt at overveje om fåret er det rette dyr til netop denne opgave. Ofte vil kvæg eller heste være bedre egnet til naturarealer.

Samgræsning med andre arter

Selv om fåregræsningen optimeres i forhold til græsningsstryk og periode kan det være en udfordring at sikre de bedste betingelser for biodiversiteten. Det kan være en stor fordel at supplere fåregræsningen med andre arter af planteædere som f.eks. kvæg, heste eller geder. De kan være med til at sikre en mere varieret afgræsning af arealerne. Det anbefales at holde et græsningsstryk på 70-300 kg levende dyr i sommerperioden fra 1. juni til 1. september og at maks. 10 % af græsningsstrykket i denne periode bør udgøres af får.

HVILKE AREALER EGNER SIG TIL FÅR?

Forvaltning af naturarealer med får vil kræve meget planlægning og få antal får pr. hektar. Hvis fårene skal flyttes væk fra naturarealerne i sommerperioden, vil der være behov alternative steder for dem at græsse.

Får giver god mening på landbrugsarealer, f.eks. marker der skal græsses efter slæt eller høst. Afgræsningen af slætmarker hen over vinteren fremmer næringsværdien i græsset det efterfølgende år og skaber en gevinst hos mælkeproducenterne. Pleje af grønne kommunale områder forhindrer arealerne i at gro til og får kan også reducere brugen af kemi til bekæmpelse af invasive arter.

Får er også velegnet på arealer med solceller, hvor der ikke kan gå andre arter og hvor man kan producere strøm og lammekød på samme areal. Det giver en god udnyttelse af arealet, men det er ikke et naturtiltag og fremmer ikke biodiversiteten.

FOTOS: COLOURBOX

